

Unelma vähemmästä yksilökeskeisyydestä

"Äkkilähdöt lähelle on Turun kaupunkitilaan toteutettava sooloesityssarja, jossa pyritään vinksauttamaan kokijoiden kokemuksia paikoista, arjesta ja matkustamisesta. Projekti tarjoaa taiteilijoille kuratoidun tuotantorakenteen ja kollegiaalista sekä dramaturgista dialogia. Haasteena on tehdä rakenteeltaan ja tuotannoltaan kevyt, mutta kokemuksellisesti painava esitys eli projektin termein Matka!"

- ote avustushakemuksesta, GGT:n projektisuunnitelma 2021

Tässä blogitekstissä pyrin avaamaan miten Henkisen lentoyhtiön, eli GGT:n, paikkasidonnainen, [psykogeografinen](#) esityssarja "Äkkilähdöt lähelle" (sve. Tur/Retur) näki päivänvalon sekä mistä taiteellisista ja tuotannollisista tarpeista projekti sai alkunsa.

KUVA 1:

Näytelmäkirjailija Ville Kurki Turun rautatieasemalla

Projekti "Äkkilähdöt lähelle" kehkeytyi dramaturgi ja GGT:n emeritus puheenjohtaja Ville Kurjen unelmasta kehittää:

- monivuotinen esittävän taiteen projekti, paikkasidonnainen esityssarja, joka onnistuisi ottamaan hieman vähemmän yksilökeskeisen lähestymistavan taiteelliseen työskentelyyn/omistajuuteen
- työskentelyä joka ei vaatisi suuria tuotantoinvestointeja muun muassa esitys- ja harjoitustilan muodossa, teknistä teatterilaitteistoa tai lavastusta.

Unelmaan sisältyi myös ajatuksia nomaditeatterimme olemassa olevien resurssien ja materiaalien hyödyntämisestä. Tämän unelman siemen istutettiin alun perin Villen ja GGT:n jäsenen, taiteilija Tommi Ollikaisen, välisissä keskusteluissa 2021- lähtien. Alussa Tommi kehitti Äkkilähdöt lähelle-konseptin kehittyvissä raameissa omaa Matkaansa, vaihtaessaan samanaikaisesti Villen kanssa ajatuksia koko "Äkkilähdöt lähelle" -projektin filosofiasta ja kohti sitä mitä meillä nyt on käsillä.

Villen ja Tommin idea oli: Sen sijaan että kertaluonteisen hienon esityksen ammattitaitoiselle tekijälle/luovalle ryhmälle osoitettaisiin tunnustusta, hänen taitojaan ja kekseliäisyyttään arvotettaisiin ja kohotettaisiin, tulisi sen sijaan katsojan/osallistujan *kokemuksen* suoda asettua keskiöön. Villen ja Tommin näkemys oli, että kokemus kohteista/paikoista/ympäristöstä sekä teemoista jotka ainutlaatuinen yhdistelmä psykogeografisista Matkoista kokonaisuutena herättää, olisi itsessään tärkeämpi kuin yksittäinen Matka. Konsepti oli eräänlainen avain psyykkiseen, ekologiseen ja ehkä jopa eräänlaiseen "egologiseen" kestävyYTEEN, jaetun omistajuuden tulikoe, kollektiivisen ylpeyden - ja arvostuksen mahdollistaminen yksittäisen enemmän tai vähemmän hyvin suoriutuneen yksilön huomioimisen sijaan. Voidaan ajatella, että ehdotus oli myös eräänlainen vastapaino ja -reaktio meidän melko individualistisille, materialistisille ja suorituspainoiselle ajalle.

Keväällä 2021 – pandemian vielä jyllätessä ja osittaisten matkustusrajoitusten vallitessa - tuntui erityisen merkitykselliseltä, tarpeelliselta ja myös tietyllä tavalla parantavalta toteuttaa Matkoihin perustuvaa esityssarjaa paikallisesti. Tuumasta toimeen: Ville, Tommi, [Ishmael Falke](#) ja minä buukkasimme itsemme kevään 2021 yhteisiin etä- ja livesuunnittelutapaamisiin. Ohjelmaan kuului psykomaantieteellisten Matkojen ja kokonaisuuden, eli koko esityssarjan suunnittelua Turun kaupunkialueelle. Pyrkimyksenä oli taiteellisten elämysmatkojen mahdollistaminen senhetkisistä matkustusrajoituksista huolimatta! Syntyi luonnoksia kolmesta Matkasta joita kehiteltiin sekä

Tommin että Villen palautteen avulla. Myös Grus Grus Teatterin silloisen taiteellisen ydinryhmän muut jäsenet osallistuivat pienemmässä mittakaavassa yhteisiin pop up -kokoontumisiin, mikä mahdollisti sen, että kaikki taiteellisen ydinryhmän jäsenet pääsivät tutustumaan projektin filosofiaan melko varhaisessa vaiheessa. Kevään -21 jälkeen sekä konsepti että yksittäiset Matkat saivat muhia. Kyhäsimme useita apurahahakemuksia ja pidimme peukkuja...

KUVA 2:

Mistä tahansa paikasta voi tulla näyttämö, kun kyse on paikkasidonnaisesta luomisesta. Tällä penkillä on myös potentiaalia "Äkkilähdöt lähelle"-sarjaa ajatellen

Jättipotti - Valaan ruokinta alkaa!

Kesä 2021. Grus Grus Teatterille myönnetään [Koneen säätiöltä 240 000 € erityistukea](#) teatterin uuden profiilin - Henkisen lentoyhtiön - lanseeraamiseen ja teatterin kehittämiseen eräänlaiseksi matkanjärjestäjäksi vuodesta 2022 alkaen. Olen helpottunut, ylpeä ja ilosta sekaisin - vihdoinkin valon pilkahdusta pandemian synkkyuden jälkeen! Ville ehdottaa teatterin silloiselle Ydinryhmälle dramaturgin palkkaamista projektiin hänen työparikseen – dramaturgia, joka kehittäisi Matkakonseptin ideaa luoden yksityiskohtaisen tuotanto- ja budjettisuunnitelman, säännöt sekä suositukset toteutusta, markkinointia, tuotantoa ja jälkituotantoa varten. Näytämme vihreää valoa, teatterin hallitus myös!

Avoimen haun sulkeuduttua, ja moneen hienoon hakemukseen perehtymisen jälkeen, toivotamme [dramaturgi Hanna-Kaisa Tiaisen](#) tervetulleeksi projektiin. Hanna-Kaisan ja Villen intensiivinen "Äkkilähdöt lähelle" -suunnittelukausi saa vauhtia ja jatkuu lähityöskentelyjaksoina kesään 2022 saakka. Jokainen hankkeeseen jo sitoutunut taiteilija saa esittää luonnoksen/demon tulevastakin Matkastaan sekä tarjota mahdollisia lähtökohtia ja paikkoja matkaidealleen. Heinäkuussa 2022 - kun itsenimitetyt matkapääministerit Hanna-Kaisa ja Ville viimein esittelevät meille "Äkkilähdöt lähelle" -projektisuunnitelman kokonaisuutta, he kuvaavat hanketta Valaan metaforan avulla. Valas on itse esityssarjakonsepti - kokonaisuus jota jokaisen mukanaolevan tulee vaalia ja ruokkia projektin aikana.

"Voidaan ajatella, että Äkkilähdöt on esitystaiteellinen valas, joka nielee valtavan määrän ideoita ja sulattelee niitä kasvaen samalla ja etsien jatkuvasti uutta suuntaa. Toivomme, että muistat soolonkin olevan aina yhteistyö. Tämä on projektin ydintä: vaikka luot sooloesitystä niin teet sitä osana suurempaa kokonaisuutta, sinä ruokit valasta."

-kirje ydinryhmälle 22.8.2022

Valasta kuvaillaan jättiläismäiseksi - jokainen sooloesitys, jokainen yksittäinen sarjan Matka on vain osa suurta kokonaisuutta, joka on taiteilijoiden yhteisen ajattelun manifestaatio. Toisin sanoen: Kun minä yksittäisenä taiteilijana luon ja suunnittelen Matkaani, en tee sitä yksin tyhjiössä (ilman muiden vaikuttamista/vaikututtumista), vaan osana suurempaa kokonaisuutta - Valasta. Lopputulokset - valmiit Matkat – ovat kylläkin yksittäisiä ensi-iltoja, mutta ajatus siitä, että se olisi ainoa "lopullinen tavoite", hylätään. Sen sijaan ajatuksena on, että projekti ja yksittäiset Matkat eivät tavallaan tule koskaan valmiiksi. (Milloin taide ylipäättään tulee "valmiiksi"?)

Juuri nyt "oman" Matkani ja muiden Matkojen käytännön harjoitusten ja läpimenojen ensimmäisessä vaiheessa vaalin samalla esityskonseptin jatkuvaa kehittämistä ja sen mahdollista tulevaisuutta ilman minua tai muita tämän, vuoden 2023 Matkasesongin tekijöitä. Minä huolehdin

Valaasta, vaikka se ei ehkä jonain päivänä edes olisikaan "minun omani", minun todistettavanani tai hallinnan yrityksen alla. Tällä hetkellä tuntuu hyvältä jakaa ja olla osa suurempaa kokonaisuutta. Katsoja saattaa varmasti tyytyä näkemään/kokemaan vain yhden yksittäisen Matkan suuresta esityssarjasta (näkemättä muita Matkoja), mutta kuten Ville ja Hanna-Kaisa toteavat projektisuunnitelmassa:

"...se on vähän niin kuin näkisi valaasta vain hienon pyrstön tai pelkän vesisuihkautuksen."

-kirje ydinryhmälle 22.8.2022

KUVA 3:

Sofia seikkailemassa esityssarjan erään Matkan puitteissa. Tällä kertaa päätyen Kähäri/Pohjolan paikkeille

Säännöt luovat vapautta?

Hanna-Kaisa ja Ville jakavat meille myös nipun ehtoja/sääntöjä hankkeen toteuttamiselle, käytäntöjä taiteelliseen ajatteluun ja ajatuksia siitä, mitä meille voisi olla tärkeää huomioida hankkeen taustalla olevan filosofian tueksi. Monet heidän ehdotuksistaan saavat kannatusta:

"Materiaalibudjetti on 300 euroa per Matka ja Matkan infran on mahdolltava yhteen lentolaukkuun (esimerkiksi Finnairin määräys: ulkomitat 55 cm x 40 cm x 23 cm). Teatterin tekniikka (valo, ääni, video) on taiteilijoiden käytössä. Koska kaikkien Äkkilähtöjen Matkojen infra on kevyt, toivomme sisällön olevan sitäkin pureksitumpi, oudompi, hauskempi, hullumpi, raskaampi, terävämpi! Millainen Äkkilähtö vetäisi vertoja viikon seuramatkalle Rhodoksella?"

-Ote vierailevan taiteilijan hausta, GGT:n kotisivujen Uutisvirta

Yhteinen halumme tarkastella omistajuutta vähemmän yksilökeskeisesti tarkoittaa käytännössä sitä, että yksittäisiä Matkoja pyritään markkinoimaan nostamalla kokemus – ei esiintyjä/tekijä – keskiöön. Yksittäinen esitys/Matka saattaa muotoutua uudelleen prosessin myötä ja muuttua luonteeltaan ajan myötä. Minun kohdalla tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että työstämäni Matka tallennetaan koko projektin Matkapankkiin, josta se voidaan jatkossa poimia tuleville Matkakausille, seuraavina vuosina. Minun Matkani voi kehittyä uuteen uskoon periaatteessa kenen tahansa muun toimesta, jos itselläni ei esim. ole mahdollisuutta, tahtoa tai aikaa olla läsnä. Toisin sanoen: Matka jää, vaikka minä katoaisin. Se on tavallaan lohdullista, varsinkin kun esittävää taidetta yleensä leimaa katoavaisuus tai lyhytaikaisuus, ja prosessi näyttäytyy usein pyrähdystenä kohti jotain jonka vakuuttelet (enemmän tai vähemmän onnistuen) olevan "valmis tuote". Matkani voi toisin sanoin saada uuden elämän vuodesta toiseen, ilman minua.

KUVA 4:

Turkulaisten jälkiä potentiaalisessa Matkakohteessa

Vieraileva taiteilija ja matkatarkastaja hyppäävät kyytiin, ympärystä tulee triangeli

Syksyn 2022 aikana haemme avoimen haun kautta vierailevia taiteilijoita, joita kiinnostaisi luoda paikkasidonnaisia esityksiä "Äkkilähdöt lähelle"-konseptin puitteissa. Vastaanotamme monia hienoja ja yllättäviäkin hakemuksia – iloitsimme että niin monet vapaan kentän taiteilijat niin Suomessa kuin ulkomailla haluavat työskennellä kanssamme. Hienon hakijaporukan joukosta meidät vakuuttaa Meri-Maija Näykin Matkakonsepti.

"Kysymyksiä, joita voit käyttää apuna Äkkilähdöt lähelle -konseptiin tutustuesssa. Hae mukaan elämäsi Matkalle, jos vastaat yhteenkin näistä kysymyksistä kyllä!"

- *Onko jokin fyysinen paikka, joka kutsuu sinua ja jonka kanssa haluaisit tehdä teoksen?*
 - *Onko jokin aihe tai esine, jota haluaisit tutkia ja / tai teoksellistaa?*
 - *Onko jokin katsojaryhmä, jolle tai jonka kanssa haluaisit tehdä teoksen?*
 - *Onko jokin materiaali, jota haluaisit työstää?*
 - *Onko sinulla jokin oma teos työn alla tai mielessä, josta haluaisit tehdä ensimmäisen (mahdollisesti lopullista teosta kevyemmän) version?*
 - *Haluatko kokeilla uudenlaista tapaa tehdä taiteellista työtä?*
 - *Haluatko kokeilla uutta positiota tekijänä?*
 - *Haluatko haastaa itseäsi tai kokeilla jotain uutta, vai pikemminkin syventää jotain tuttua?*
 - *Haluatko antaa aikaa jollekin, mikä on jäänyt kenties huomaamatta tai syrjään taiteellisessa praktiikassasi?*
 - *Mistä arkesi (kaupungissa) koostuu?*
 - *Mihin hakeudut, mitä vältät, keitä kohtaat?"*
- Ote vierailevan taiteilijan avoimesta hausta, GGT:n nettisivujen Uutisvirta

Hanna-Kaisan ja Villen ehdotus kuraattorin, eli Matkatarkastajan palkkaamisesta saa myös osakseen kannatusta.

"Reiseinspektor kuratoi syyssesongin 2023 Matkakokonaisuuden yhdessä taiteilijoiden kanssa. Reiseinspektorin tehtäviin kuuluu tukea taiteilijoita prosesseissaan, aikatauluttaa kokonaisuutta, kehittää konseptia sekä auttaa projektin tuottajaa tehtävissään. Emme etsi ohjaajaa, vaan henkilöä, jolla on kykyä jalostaa eteenpäin muiden ideoita toimimalla keskustelukumppanina ja neuvonantajana. Työssä tarvitaan vankkaa kokemusta sekä taiteellisista että tuotannollisista työtehtävistä. Edellytämme vahvaa dialogista työotetta, sillä Reiseinspektor työskentelee yhteistyössä tuottajan, koko teatterimme henkilökunnan sekä vierailevien taiteilijoiden kanssa."

Työtehtävät:

- *Kuratoida esityskokonaisuutta yhdessä taiteilijoiden kanssa*
- *Tukea taiteilijoita prosesseissaan*
- *Varmistaa Äkkilähtöjen konseptissa pysyminen ja kehittää sitä yhdessä tuottajan kanssa*
- *Varmistaa projektin aikataulussa eteneminen yhdessä tuottajan kanssa*
- *Luoda konseptin mukaiset tiedotteet, esitteet ja markkinointimateriaali yhteistyössä taiteilijoiden, graafikon ja tuottajan kanssa*
- *Järjestää projektin taiteellinen purku"*

-Ote Reiseinspektorin hausta, GGT:n nettisivujen Uutisvirta

Hanna-Kaisa ja Ville ehdottavat myös, että luomme tukipiirin taiteilijoiden väliselle vuoropuhelulle. Tukiympyrä, joka käytännön syistä läpikävi geometrisen muodonmuutoksen, nimetään lopulta Tukitriangeliksi. Tukitriangeli on käytännössä juttutuokio projektin kaikkien taiteilijoiden välillä, kolmen taiteilijan ryhmittymän sisällä. Yksi taiteilijoista sanallistaa omaa työskentelyään, toisen tehtävänä on kuunnella ja kysyä kysymyksiä, kolmas toimii sihteerinä (ja muistaa hengittää!). Vaihdamme rooleja ryhmän sisällä jokaisen tapaamisen jälkeen – näin jokainen saa tukea ja mahdollisuuden ilmaista praktiikkaansa, taiteellista ajatteluaan ja prosessin aikana kohtaamiaan ongelmia tai haasteita. Kaikista tunnistetuista haasteista, joissa taiteilija kokee tarvitsevansa apua, ilmoitetaan Matkatarkastajalle tai tuottajalle.

Valaan tulevaisuus?

Unelmaprojekti, "Äkkilähdöt lähelle" - esityssarja ja sen sisältämät syksyn sesongin Matkat julkaistaan kohtapuolin Matkakatalogin muodossa. Tämän kauden taiteilijat Ishmael Falke, Sandrina Lindgren, [Janna Haavisto](#), Petri Tuominen, Meri-Maija Näykki ja allekirjoittanut työskentelevät ahkerasti - sekä yksin, pienryhmissä että tiiviissä yhteistyössä tämän vuoden matkatarkastaja Iiris Syrjän ja tuottaja Fatima Amokranen kanssa.

KUVA: Fatima ja Iiris

Matkasesongin 2023 tuottaja Fatima Amokrane ja Reiseinspektor Iiris Syrjä "Äkkilähdöt lähelle"-kuvausten salaisessa kohteessa

Iloitsen siitä, että Villen, Tommin ja Hanna-Kaisan yhteinen unelma on manifestoitumassa, ei vähiten siksi, että juuri minä saan mahdollisuuden osallistua "Äkkisten" ensimmäiseen sesonkiin, mutta myös siksi, että konseptin kollektiivinen luonne ja filosofinen perusta mahdollistavat jotain jo kauan odotettua yhteistä ja mielestäni monella tapaa kestäväää - jotain, joka voi jatkaa olemassaoloaan juuri minun aktiivisesta osallistumisestani riippumatta. Se on projekti, joka voi ottaa uusia suuntia ja muotoutua uudelleen, muuntua ajan myötä joksikin muuksi, joksikin, joka palvelee kokonaisuutta eikä ainoastaan yhtä luovaa yksilöä. Ajatuksessa on jotain lohduttavaa - taide elää, vaikka tiettyä, erityistä, kunnianhimoista taiteilijaa (esim. minua) ei ole.

KUVA 5: Salainen paikka

Ympäristö on tarjonnut toinen toistaan hienompaa näyttämöä prosessin aikana - ehkä X-kauden matkakohde kytee tässä?

Toistaiseksi keskittyminen kokemukseen, paikkasidonnaisuuteen, yhteiseen ja resurssien rajoitteisuuteen on onnistunut avaamaan toisen, ehkä hieman keveämmän, hölmömmän tavan tarkastella niin "oman" kuin myös "esityksen" käsitettä ja ilmiötä. Minulle "Äkkilähdöt lähelle"-konsepti on kenties myös avannut lukemattomia muunnelmia siitä, mitä "näyttämö" voi olla, miten se voi ilmaantua ja miten se näyttäytyy ilmiönä. Se on ollut sukellus paikkasidonnaiseen luomiseen, joka on erittäin tervetullut työ- ja ekologis-taiteellinen ajattelutapa erityisesti nyt pandemian jälkeisessä maailmassa.

Ensi vuonna on tarkoitus palkata uusi Matkatarkastaja ja uusia vierailevia taiteilijoita. Toivon todella, että projekti on pitkäikäinen. Parasta olisi, jos Valas ui kauas tulevaisuuteen ilman ketään meistä "alkuperäisistä", jotka ovat kasvattaneet ja hoitaneet sitä. Ehkä tulevaisuus, jossa Valas on olemassa meistä riippumatta, ei ole ollenkaan niin "vaarallinen" tai edes pikkuriikkisen melankolinen ajatus?

Teksti ja kuvat: Sofia Molin

KUVA 6: Sofia kasvitieteellisessä

Takauma debyytistä vuonna 2014: Sofia paikkasidonnaisen esityksen "skenografiassa" Turun kasvitieteellisessä puutarhassa.